MAČKA – (NE)PRIJATELJSKA I DEMONSKA

„Japanski *bobtejl*" (*Japanizu bobteiru*) jedina je zvanično priznata rasa japanskih mačaka (*neko*, lat. *Felis catus*), koja je registrovana šezdesetih godina 20. veka. Naziv je dobila po karakterističnom, kratkom i uvijenom, „zečijem" repu. Kineski naučnici su 2016. godine ustanovili da je ovakav rep rezultat mutacije gena, te da su preci japanske mačke, iz jugoistočne Azije i južne Kine, imali ovo obeležje i pre nego što su dospeli na japansko ostrvlje.[390] Japanske *bobtejl* mačke mogu biti kratkodlake i dugodlake, različitih boja, ali je možda tradicionalno najpoznatija trobojna, *kaliko*[391] mačka (*mi-ke*, *mike-neko*).

U arheološkim nalazištima iz Kofun perioda (300–538) pronađeni su ostaci divlje mačke. Međutim, nije zabeleženo kada se domaća mačka obrela u japanskim domaćinstvima, tim pre što joj nema ni pomena u najstarijim sačuvanim zapisima iz 8. veka: hronikama i etnografskim zapisima (*fudoki*). Pretpostavlja se da je stigla, kao i mnogo toga drugog, drevnom mrežom trgovačkih puteva, koja je spajala Sredozemlje i Aziju, poznatom kao Put svile, a onda brodovima do Japana. Logična je pretpostavka, takođe, da su stigle s japanskim izaslanicima (*kentōshi*) u Kini dinastije Tang,[392] te da su u 6. veku iz Kine došle s budističkim monasima. Mačke su im služile kao efikasno sredstvo protiv miševa i pacova, koji su predstavljali ozbiljnu opasnost po dragocene papirne svitke, baš kao što će to biti po svilenu bubu vekovima kasnije. Isti posao mačke su nastavile da obavljaju i u Japanu, gde su u hramovima čuvale verske spise.

---

[390] Videti: Xu, Xiao, Xin Sun, Xue-Song Hu, Yan Zhuang, Yue-Chen Liu, Hao Meng, Lin Miao, He Yu and Shu-Jin Luo. "Whole Genome Sequencing Identifies a Missense Mutation in HES7 Associated with Short Tails in Asian Domestic Cats". *Scientific Reports*. 6:1 (2016), 31583.

[391] Reč „kaliko" (engl. *calico*) originalno označava vrstu čvrste, gusto tkane pamučne tkanine šarenih dezena. Reč potiče od imena indijskog grada Kalikut, odakle se ta tkanina nekada uvozila u Evropu. Pošto je tkanina bila višebojna i šarena, ljudi su taj naziv počeli da koriste i za mačke sa sličnom kombinacijom tri boje u krznu.

[392] U periodu od 630. do 894. Japanci su intenzivno slali misije s ciljem da usvoje, i natrag donesu, znanja o kineskoj kulturi, politici, tehnologiji itd.

Još jedan način putem kog su se mačke verovatno obrele u Zemlji izlazećeg sunca, bili su darovi na najvišem državnom nivou. Mačke su isprva smatrane luksuznom robom, a najstarija sačuvana hronika, *Kođiki*, uverava nas da je isti slučaj bio i s psima, budući da je jedan bio poklonjen caru uz molbu za oprost, a da je car, onda, tu „pravu retkost" poslao svojoj izabranici kao prosidbeni dar.[393] U prilog pretpostavci da su mačke smatrane skupocenim poklonima govori i najstariji japanski zapis o mački. U svom dnevniku (*Kanpyō Gyoki*), u unosu iz 889. godine, dvadeset dvogodišnji car Uda (59. car, vl. 887–897) napisao je sledeće:

> „Šestog dana drugog meseca prve godine ere Kanpo. Koristeći trenutak slobodnog vremena, želim da izrazim svoju radost zbog mačke. Stigla je brodom kao poklon pokojnom caru, a darovao ju je Minamoto no Kuvaši.
>
> Boja krzna joj je jedinstvena. Niko nije mogao da pronađe reči da ga opiše, mada je neko pomenuo da podseća na najtamnije mastilo. Izgled joj je sličan Kanou. Dužina joj je 5 *suna*, a visina 6 *suna*. Vezao sam joj vrpcu oko vrata, ali se tamo nije dugo zadržala.
>
> Kad joj nešto nije po volji, suzi oči i isturi kandže. Izvije leđa.
>
> Kad legne, sklupča se u krug poput novčića. Noge joj se ne vide. Poput nekog diska. Dok stoji, njen krik izražava duboku usamljenost, kao crni zmaj što lebdi iznad oblaka.
>
> U prirodi joj je da vreba ptice. Spusti glavu i mrdne repom. Može da izdigne kičmu kako bi bila viša najmanje 2 *suna*. Boja joj omogućava da nestane u noći. Uveren sam da je daleko iznad svih ostalih mačaka."[394]

MAČKA I NJENI (NE)PRIJATELJI – MIŠ I PAS

Još jedan dokaz za posebno mesto koje je mačka imala na japanskom dvoru, nalazimo u klasičnom delu, *Zapisi pod uzglavljem* (*Makura no sōshi*, 1002), autorke Sei Šonagon (Sei Shōnagon, ?966–?1017).

---

[393] *Kođiki* (*Zapisi o drevnim događajima*). Ur. Oo no Jasumaro. Prevod sa starojapanskog Hiroši Jamasaki-Vukelić, Danijela Vasić, Dalibor Kličković, Divna Glumac. Beograd: Rad, 2008, 277–278. Videti poglavlje o vukovima i psima.

[394] Rabinovitch, Judith N and Akira. "Some literary aspects of four kambun diaries of the Japanese court: Translation with commentaries on excerpts from *Uda Tennō Gyoki*, *Murakami Tennō Gyoki*, *Gonki* and *Gyokuyō*". *The Humanities*. Section II, Language and Literature. *Journal of the Yokohama National University*. 39 (1992), 1–13.

U jednoj od „lista" raznolikih stvari, ljudi, pejzaža itd, koji su joj zaokupljali pažnju, autorka u „stvari elegantne lepote", između ostalog ubraja i sledeće: „Šarmantna mačka s belom oznakom na crvenoj ogrlici, koja hoda pored ograde verande iza zastora, vukući dugačak povodac za sobom, takođe je divan i veoma elegantan prizor."[395]

Takođe, u jednoj od najpoznatijih i najdirljivijih epizoda u ovoj knjizi, koja govori o psu po imenu Okinamaru, mačka je prikazana kao razmažena ljubimica stavljena na pijedestal, a uz to i kao vinovnik nesreće druge životinje. Priča ističe kontrast između života carskih kućnih ljubimaca i surove realnosti dvorske (ne)pravde, a može se tumačiti i kao politička alegorija o iznenadnim sunovratima dvorana, koji su zbog beznačajnih stvari padali u nemilost osionih vladara.

Mačka cara Ićiđoa (Ichijō, 66. japanski car, vl. 986–1011)[396] imala je zvanje dvorske dame, i to petog ranga (na dvoru je bio dozvoljen pristup isključivo mačkama četvrtog i petog ranga). Dvorske dame petog ranga dobijale su ime Mjobu (Myōbu), pa je to ime nosila i pomenuta mačka, a njena negovateljica, koja je morala biti na istoj stepenici hijerarhijske lestvice, dobila je ime po njoj – Muma no Mjobu. Priča o mački i o psu koji umalo nije stradao zbog nje, teče ovako:

> [6] Careva mačka je dobila peti rang i odgovarajuće ime, „Mjobu". Bilo je to ljupko stvorenje, a car joj je bio veoma naklonjen.
>
> Jednog dana, njena negovateljica, Muma no Mjobu, pronašla ju je kako na verandi uživa opružena na suncu. „Kakvo je to prostačko ponašanje!", izgrdila ju je. „Uđi unutra." Ali je mačka nastavila da se izležava i spava na suncu, pa je negovateljica odlučila da je uplaši. „Okinamaro!", pozvala je psa. „Hajde, dečko!" „Dođi i uhvati Mjobu!" Tupavi pas nije mogao da veruje svojim ušima i dotrčao je, a na to je prestravljena mačka kroz zastor pobegla unutra. Car je u tom trenutku bio u obedovaonici i sa zaprepašćenjem je posmatrao ovaj događaj. Uzeo je mačku sebi u nedra i pozvao je svoje ljude. Kad su

[395] Sei Shonagon, *The Pillow Book*. Translated with notes by Meredith Mckinney. London: Penguin Books, 2006, 84.

[396] Ićiđo je u japanskoj istoriji poznat kao jedini car koji je imao dve carice, jednu nametnutu i drugu koju je sam odabrao. Prva je bila ćerka regenta Fuđivara no Mićitake – Teiši (ili Fuđivara no Sadako). Druga je bila ćerka Mićitakinog mlađeg brata, takođe regenta, Fuđivara no Mićinage – Šoši (ili Fuđivara no Akiko). Obe carice su poznate po svojim književnim salonima, kojima su pripadale najveće književnice Heian perioda (794–1185). Tako je, na primer, Sei Šonagon bila uz caricu Teiši, dok je Murasaki Šikibu, koja je napisala *Genđi monogatari*, bila u suparničkom centru književnosti.

se pojavili dvorani Tadataka i Narinaka, car im je naredio: „Dobro pretucite Okinamara i proterajte ga na Ostrvo pasa! Samo brzo!“

Svi su se okupili i uz veliku larmu poče potera. Car je nastavio da grdi Muma no Mjobu, tvrdeći da će je zameniti i da više neće biti negovateljica mačke Mjobu jer je sasvim nepouzdana, i od tada se ona više nije pojavljivala u njegovom prisustvu. U međuvremenu su opkolili psa i naredili su stražarima da ga isteraju.

Svima nama je bilo žao tog jadnička. Govorili smo: „O, kad samo pomislim kako se šepurio ovuda, kao da je sve ovo njegovo.“

„Sećate li se kako ga je trećeg dana trećeg meseca pisar-nadzornik zakitio vrbovim vencem i češljem od breskvinog cveta i vezao mu grančicu trešnjinog cveta na leđa? Ko bi tada pomislio da će ga zadesiti ovakva sudbina?“

„I način na koji je uvek pratio Njeno Veličanstvo za vreme obroka. Kako će nam samo nedostajati!“

A onda, tri, četiri dana kasnije, oko podneva smo čuli strašno zavijanje psa. Koji li to pas može da zavija tako i toliko dugo, pitali smo se. I dok smo osluškivali, odasvud su se okupili drugi psi da vide šta se to dešava. Utrčala je jedna sluškinja: „O, kako je to strašno! Dva komornika tuku psa! Samo što nije stradao! Njegovo Veličanstvo ga je proteralo, ali se očigledno vratio, pa mu sad drže lekciju.“

O, to jadno stvorenje! Bio je to Okinamaro. „Tadataka i Sanefusa to čine“, reče neko.

Poslali smo nekoga da ih zaustavi, ali u tom trenutku pas konačno prestade da zavija. „Mrtav je“, izvestiše nas, „pa su ga bacili ispred stražarnice.“

Dok smo te večeri tugovali za jadnim Okinamaroom, teturajući nam se približilo neko jadno, drhtavo stvorenje, strahovito otečeno i jako lošem stanju. Da li je to Okinamaro, pitali smo se. Koji bi drugi pas mogao da luta u ovo doba i u takvom stanju? Dozivali smo ga po imenu, ali on nije odgovarao. „To je on“, izjaviše neki, dok su drugi tvrdili da nije, sve dok Njeno Veličanstvo nije reklo: „Pošaljite po Ukon. Ona bi ga prepoznala.“ Tako smo i učinili, a kad je došla Ukon, Njeno Veličanstvo joj je pokazalo psa i pitalo je da li je to zaista Okinamaro.

„Sigurno postoji izvesna sličnost“, odgovori Ukon, „ali ovaj pas izgleda zaista grozno. Samo treba da izgovorite ime Okinamaro i on bi sav srećan poskočio, ali ovaj pas uopšte ne reaguje. Mora da je to neki drugi pas. Osim toga, rekli su da su ga ubili i izbacili njegov

leš, nije li tako? Kako je mogao da preživi kad su ga dva čoveka tako pretukla?“ To je ponovo rastužilo Njeno Veličanstvo.

Pao je mrak. Psu smo dali malo hrane, ali je nije pojeo, pa smo zaključili da je to zaista neki drugi pas, i na tome je ostalo.

Narednog jutra, Njeno Veličanstvo je obavilo svoje kupanje i češljanje, a ja sam joj držala ogledalo da proveri da li je sve u redu, kad sam ugledala psa, još uvek sklupčanog tamo u podnožju stuba. Videvši ga, naglas sam rekla: „O, jadni Okinamaro, kakve je strašne batine juče dobio! Tako je tužno i pomisliti da je sigurno mrtav. Pitam se kakav će se ponovo roditi u narednom životu. Kako li mu je strašno moralo biti!“

Na to pas poče da drhti, a suze mu potekoše iz očiju. Kako je to bilo neobično! Shvatila sam da to zaista jeste Okinamaro! Bilo je žalosno setiti se kako je prethodne noći izbegavao da otkrije ko je, ali mi se istovremeno sve to učinilo baš čudesnim. Spustila sam ogledalo i rekla: „Dakle, ti jesi Okinamaro, je l tako?“ i on se bacio na zemlju, cvileći i plačući.

Njeno Veličanstvo se nasmejalo od olakšanja, pa je poslalo po Ukon i ispričalo joj sve. Svi smo se mnogo smejali, a car je to čuo i ušao je da vidi šta se dešava. I on se nasmejao i primetio: „Zar nije čudno pomisliti da pas ima tako fina osećanja.“ Njegove dvorske dame su takođe za to čule i okupile su se, a kad smo ovog puta pozvali psa, on je ustao i prišao.

„Jadno lice, potpuno mu je otečeno!“, uzviknula sam. „Volela bih da mogu nekako da mu pomognem.“

„Sad su ti osećanja tako očigledna“, zadirkivali su me.

Tadataka je to čuo iz sobe sa stolom, pa je poručio: „Je li to stvarno on? Moram da dođem da pogledam.“

„O ne, to je strašno!“, rekoh. „Recite mu da to uopšte nije Okinamaro!“

„Sigurno će ga otkriti, pre ili kasnije“, odgovorio je Tadataka. „Ne možeš ga zauvek skrivati.“

Vremenom je Okinamaro pomilovan i sve se vratilo na staro. Da li je ikada bilo tako divnog i dirljivog trenutka kao kad je Okinamaro počeo da drhti i plače na one moje sažaljive reči? Ljudi mogu da plaču kad im se neko obraća sa saosećanjem, ali pas?[397]

[397] Sei Shonagon, *The Pillow Book*. Translated with notes by Meredith Mckinney. London: Penguin Books, 2006, 42–44.

Japanske mačke su, dakle, isprva uživale posebne privilegije na dvoru, ali su vremenom gubile svoj povlašćeni status. Zahvaljujući svojoj sposobnosti razmnožavanja, do 12. veka su, od retkih zverki neprocenjive vrednosti, postale uobičajene životinje, na koje se moglo naići u bilo kom kutku širom carstva.

Ali, mačjih „pet minuta" došlo je u praskozorje 17. veka, kada su glodari ozbiljno ugrozili populaciju svilenih buba, pa samim tim i proizvodnju svile. Tada su vlasti u Kjotu donele ukaz kojim se naređuje puštanje svih (kućnih) mačaka kako bi mogle slobodno da se kreću i tako pomognu u suzbijanju pošasti. Događaj je ostao zabeležen u opsežnom dnevniku (*Tokiyoshikyōki*) dvorskog zvaničnika Niši no Saiin Tokijošija (Nishi no Saiin Tokiyoshi, 1552–1640), koji pruža detaljan prikaz svakodnevnog života, političkih i kulturnih događaja tokom perioda prelaska zemlje pod vlast Tokugava *šogunata*, i samim tim predstavlja primarni izvor za proučavanje istorijskih događaja 16. i 17. veka.

Na taj način je Japan doživeo sudbinu one čudne zemlje (koja može biti i htonsko carstvo) iz priča s poznatim motivom Hvitingtonove mačke. S druge strane, postoje zapisi da je trobojna, *kaliko* mačka (*mikineko*) bila jedina vrsta koja je tada ostala potpuno ravnodušna i nije pokazala svoj lovački instinkt.[398]

O ukazu o oslobađanju mačaka, o prilikama koje su ga uzrokovale i o njegovim posledicama, ali i o tome kako su mačke stigle u Japan, govori srednjovekovna priča žanra *otogizoši* (*otogizōshi*), „Mačkina priča" („Neko no sōshi"). Priča stavlja u jukstapoziciju suprotstavljene neprijatelje, mačku i miša (japanska reč *nezumi* ne pravi razliku između miša i pacova), i suptilno uvodi političke i religijske (budističke) teme. Priča se odvija u vidu saslušanja, tokom kog predstavnici dve životinjske vrste pred svetog čoveka iznose svoje nepomirljive stavove:

> Sva bića, ljudi i životinje podjednako, znaju da mir i bezbednost carstva potiču od dobrog upravljanja. Zaista, ova blagoslovena vremena prevazilaze čak i legendarne slavne vladavine [kineskih] careva, Goa i Šuna.
>
> Sredinom osmog meseca 1602. godine, izdat je ukaz kojim su oslobođene sve mačke u prestonici. U tom cilju, na uglu glavne prestoničke ulice istaknuto je obaveštenje gradskih vlasti. U njemu je pisalo:

[398] Davisson, Jack. 2021. *Kaibyō: The supernatural cats of Japan*. Portland: Mercuria Press, 29–30.

„Svi mačji povoci moraju biti olabavljeni, mačke će biti puštene i biće im da lutaju kud im je volja. Osim toga, više se ne sme trgovati mačkama. Biće strogo kažnjeni svi koji ne budu poštovali ovaj ukaz. Takvo je naređenje."

Rezultat ovog ukaza bilo je to da je svaka mačka koja je ranije bila pažljivo čuvana u domaćinstvu, sada označena i puštena. Presrećne, divne mačke trčale su i skakale po celom gradu, slaveći svoju novostečenu slobodu. Ovaj praznik je za njih bio uzbudljiv i bio je prilika da hvataju miševe.

Nije prošlo dugo, a prestravljeni miševi su pohitali da se sakriju. Više nisu jurili po hodnicima ili po krovnim gredama, a kada bi se i usudili da izađu, morali su da se tiho šunjaju i nikako nisu smeli da ciju̇u. Svi građani su se nadali da će se ukaz i nadalje revnosno sprovoditi.

Severno od grada živeo je jedan veoma poštovani isposnik, koji je odbacio svako zlo i sledio samo pravednost. Ujutru bi se molio da nebo i zemlja traju zauvek, uveče da u svetu vlada mir, da se srećno ponovo rodi na nebu i da ceo univerzum ima koristi od budističkog učenja. Jasno je razumeo dvojno učenje doktrine i meditacije, a toliko su mu se divili da bi njegova velika vrlina do suza ganula i sveštenike i obične ljude, i muškarce i žene. Zaista bi se mogao nazvati Velikim Univerzalnim Budom [*Dainichi nyōrai*].

Činilo se da su čak i ptice i zveri znale za izuzetnu odanost ovog svetog čoveka, jer je jedne noći sanjao čudan san u kojem mu se pojavio miš-sveštenik.

„Dajem sebi veliku slobodu time što se obraćam Vašem Preosveštenstvu, ali danju i noću, od zore do mraka, tamo ispod verande neprekidno slušam vaše propovedi. Kad sam čuo kako kažete da se ispovešću grehovi mogu smanjiti, odlučio sam da i ja pokušam. Ako se iskreno pokajem i ako ispovedim svoje grehe, da li biste bili tako ljubazni da me udostojite s nekoliko mudrih reči?", molio je miš.

Sveštenik je bio zaprepašćen što takvo stvorenje ume da govori tako prefinjeno. „Kaže se da sve što postoji može postići budinstvo, pa čak i biljke i drveće, koji nemaju svesti ni o čemu", odgovorio je. „Koliko li tek onda vi, miševi, koji ste živa bića, možete u jednom trenu izbrisati grehova, ako samo date poverenje Spasitelju Budi. Prema učenju, i Spasitelj i Čista Zemlja ne postoje nigde osim u vašim sopstvenim srcima, na dohvat ruke. Čak ni ptice ni zveri ne mogu a da ne postanu bude zahvaljujući ovoj doktrini."

„E onda mi dopustite da započnem svoju ispovest“, reče miš brišući suze. „Pošto su sve mačke u prestonici na slobodi, svaki od nas miševa se, ili krije u senkama, ili je pobegao, ili je načisto propao. Onim malobrojnima što su još ostali, život se drži o koncu. Skrivamo se u bedi iza kamena-temeljaca i ispod verandi i ne opuštamo se ni na tren. Pokušavamo da napravimo svoj dom u rupama, ali za dan, dva u njima bude tako zagušljivo da ne možemo podneti da tu ostanemo. A kad izađemo, te proklete mačke nasrću na nas, svirepo grizu, grebu i kidaju nam meso. Mora da je naša karma iz prethodnog života zaista loša kad je proizvela ovakvu bedu!“

Sveštenik odgovori: „Takvi uslovi za život zaista su žalosni. Kad sam vam već preneo učenje, vi ste mi sada učenik i moram da vam kažem zbog čega ste predmet sve ove mržnje. Kad i ja sâm, koji sam sveštenik, popravim papirni kišobran i ostavim ga da se osuši, ubrzo otkrijem da mu je drška za tren oka sasvim izgrižena. Dok pripremam pečeni pasulj i grickalice kojima bih ugostio iskušenike, hrana preko noći nestane. Vi uspevate da progrizete rupe, ne samo na mojim haljama i na svešteničkoj odori, već i na mojim lepezama, knjigama, paravanima, pirinčanim kolačima i *tofuu*! Koliko god da ja, sveštenik, imam strpljenja, sasvim je prirodno to što želim da vas pobijem. Ne možete očekivati da obični ljudi reaguju drugačije.“

„Delim vaše mišljenje“, odgovori miš. „Ja pokušavam da mlađim miševima objasnim kako moraju da promene svoje ponašanje, ali, kao što kažu, dobar savet je bolan za uši, a dobar lek je gorak za jezik. Oni na mene ne obraćaju pažnju, već nastavljaju da podstiču jedni druge na sve veće nestašluke. Rekao sam im da ne izazivaju gnev ljudi, da prestanu svuda da pljačkaju kuće, da slugama kradu kecelje, ljudima čarape, ogrtače i rubove odeće kako bi ih postavljali u ćoškove kovčega, svežnjeva i korpi, i tako pravili gnezda. Rekao sam im da prestanu da glođu stvari koje im nisu hrana, niti im koriste, te da se uzdrže od šetkanja po ivicama lonaca. Govorio sam im to još dok su bili rumene bebe i mladi mišići, ali oni rade kako im se prohte i prave gnezda u ljudskim jastucima, na prostirkama, tavanicama i u starim krovovima. Ne rade ništa drugo do takve užasne stvari... takva su to beznadežna stvorenja.”

Baš u tom trenutku se sveštenik probudio i otkrio da je već svanuo dan.

Sledeće noći je ponovo sanjao, i to žutu mačku s tigrastim prugama, koja mu se ozbiljno obratila:

„Do mene je stigla vest da je velika vrlina Vaše Preosveštenosti inspirisala izvesnog glodara, gnusnog srca i prezrenog od ljudi, da drsko dođe ovde i obrati vam se. To što taj grozni miš govori, vrhunac je bogohuljenja. Čim ga budete blagoslovili saosećajući s njim, sigurno će vam nešto ukrasti. Dozvolite mi da vam ukratko predstavim naše mačje poreklo. Molim vas da me saslušate. Samim svojim dolaskom da razgovaram s vama, rizikujem da izgleda kao da se takmičim s tim miševima, ali bez poznavanja naših okolnosti, mogli biste loše misliti o nama." Mačka je izvila leđa, a njene oštre oči su zasijale.

„Mi smo potomci tigra koji uliva takvo strahopoštovanje u Indiji i Kataju [Kina]. Japan je mala zemlja, pa smo, stigavši ovamo, svoju veličinu prilagodile ovim uslovima. To je razlog zašto u Japanu nema tigrova. Za vreme vladavine cara Engija, bile smo caru omiljene; jednu od nas je voleo Kašivagi i držao ju je kod sebe.[399] Zatim, za vreme vladavine cara Go-Širakave, bile smo vezane povocima u njegovoj blizini. Pa ipak, dok smo tako vezane, ako bi miš protrčao i tik ispred naše njuške, mogle bismo samo da zamišljamo kako ga hvatamo. Kad smo žedne, predemo i kukamo za vodom, samo da bi nas onda ućutkali. Taj bol je strašan. Ljudi misle da mi ne umemo da govorimo, ali mi komuniciramo na svetom sanskrtu Indije, koji nije razumljiv ljudima u ovoj zemlji. Naša životna sudbina bila je sudbina povodaca i bičeva. Ali, sveobuhvatna milost bogova proširila se i na mačke, baš kao što mesec svoju svetlost daruje čak i nekoj ubogoj kolibi." Duboko smo zahvalni što su nas oslobodili okova i ublažili nam patnje. Svakog jutra sačekamo izlazeće sunce, usrdno se moleći da vladavina ovog suverena traje zauvek."

Sveštenik odgovori: „Zaista mudro govorite. Ovo me podseća na priču o Nanzenu koji ubija mačku: iako je možete preseći napola, kako mačka može biti nešto drugo osim mačke?[400] Čak i ako je tako,

[399] Aluzija na čuveno klasično delo *Genđi monogatari*. Posle svađe koju je izazvala princezina mačka, Kašivagi se zaljubljuje u princezu i uspeva da nabavi mačku, koju jako zavoli.

[400] Poznati zen *koan* o monasima koji su se svađali oko mačke: Jednoga dana, monasi iz istočnog i zapadnog krila samostana počeli su da se svađaju oko mačke koju su pronašli. Monah Zengo Nansen je podigao mačku, uzeo mač i rekao: „Monasi! Ako neko od vas nađe pravu reč, poštedeću mačku. Ako ne, preseći ću je napola!" Niko od monaha nije znao šta da kaže. Na njihovo ćutanje, Nansen je mačku presekao napola. Kasnije tog dana, vratio se zen majstor Đošu i Nansen mu je ispričao šta se dogodilo. Đošu je na to izuo svoje sandale, stavio ih na glavu i izašao iz sobe. Nansen je na to rekao: „Da si ti bio tamo, mačka bi bila spašena."

to pokreće problem: kao sveti čovek, dužan sam da delam kad sam svedok takve situacije. Prema zakonu karmičkih ciklusa, ubica nečijeg tela osuđen je na smrt, ali samo da bi se ponovo rodio, a zatim ponovo umro, vezan za beskrajni, neizbežni točak sudbine. Samo shvatanjem praznine svih stvari možete se osloboditi bezbrojnih zala rođenja i smrti, prestaćete da lutate kroz Tri Sveta i Šest Carstava[401] i postići ćete trenutno oslobođenje. Prestanite s ubijanjem! Zašto ne pokušate da napravite svoje obroke od sipe i pirinča, ili povremeno od sušene sardine, haringe ili lososa?"

„Potpuno ste u pravu, ali zastanite na tren i razmislite malo: ishrana pirinčem hrani ljude, puni njihove stomake i omogućava da im se udovi snažno kreću, a usta vešto govore; ukus pirinča se pojačava dodatkom delikatesa iz mora i s planina. Na isti način, ishrana miševima, obezbeđena blagonaklonošću bogova s neba, omogućava nam da skačemo i letimo unaokolo u dobrom zdravlju kao i bilo kakva ptica. Štaviše, u stanju smo da posle podne na miru dremnemo, u očekivanju kasnijeg obroka od miševa. Morate shvatiti da nijedna mačka ne bi pristala da se toga odrekne!"

Na to, beskrajno saosećajni sveštenik nije imao odgovor, već je sedeo bez reči, slomljenog srca, lijući suze. Tako se san završio.

Pred zoru je sanjao još jedan san, ovog puta o mišu, koji je izjavio: „Ako se ovo nastavi, više nećemo moći da ostanemo u prestonici." Onda su se miševi iz celog grada okupili i poslali poruku svojim drugovima: grupa iz Nišiđina trebalo je da ide u podnožje planine Funaoka, grupa iz Kogave u šumu kod svetilišta Gorjo, grupa iz Taćiurija u šumu kod hrama Šokoku, grupa iz Đurakua u šumu Kitano, a grupa iz centra grada u hram Rokaku.

Svi miševi su na svojim mestima sastanka razgovarali o nevolji koja ih je zadesila. Najmudriji od njih su istupili rečima: „Na kraju krajeva, s obzirom na ovu nesreću, izgleda da nećemo imati drugog izbora nego da sebi oduzmemo život. Kako da sada spasemo svoje živote?" Tako su se savetovali.

„Već je prošlo pedeset dana otkako su mačke oslobođene", nastavio je, „i od tada nam ni riblja kost nije prešla preko usana, niti smo osetili miris prženog *tofua* ili piletine! Čak i ako uspemo da izbegnemo mačke, sigurno ćemo umreti od gladi.

[401] *Sangai rokushū rinne* – transmigracija kroz tri sveta (carstva želje, oblika i neoblika) i šest puteva (pakao, gladni duhovi, životinje, ratnici, ljudi i nebeska bića).

Međutim, čini mi se da sam čuo da seljaci u Omiju nisu požnjeli pirinač zbog poreskih taksi, štaviše, siguran sam u to. Hajde da se tamo preselimo preko zime. Možemo žene i decu da smestimo ispod pirinčanih stabljika i da tako preživimo zimu. Kad se godina završi i ponovo otopli, uz blagoslov svetog Đizoa, pobeći ćemo u skrovišta u obližnjim planinama, poljima, hramovima i gradovima. Ako možemo da pronađemo čamac, preći ćemo na ostrva u jezeru Biva. Možemo da iskopavamo planinski krompir i da se snađemo za hranu i možda ćemo moći da produžimo svoje živote na neko vreme.

Više od svega nedostajaće mi novogodišnje poslastice: okrugli pirinčani kolači, kolači u obliku latica, krekeri i bombone. A tako sam računao na to da ću provesti besposlene sate tokom prolećnih kiša, grickajući i cijučući unaokolo. Kakva je šteta što moramo da odemo zbog tih groznih mačaka. Ali, s druge strane, mačke jure njihovi neprijatelji, psi. Vidim ih kako padaju pored puta ili po obalama reka, natopljene kišom i blatom, i osećam veliko zadovoljstvo zbog toga što su i one dobile svoje zaslužene poslastice."

Razmišljajući tako, miševi su se ohrabrili i razbežali se na sve strane. Oni prefinjeni miševi, koji su dugo živeli u domovima aristokrata, sastavili su na rastanku neke nespretne stihove:

nezumi toru
neko no ushiro
inu no ite eno,
nerau mono koso
neravarenikeri

Iza te mačke
koja miša hvataše,
stoji pas.
Oni koji progone
zaista su bezvredni.

arazaran
kono io no naka no
omoide ni
ima hito tabi wa
neko naku mogana

Možda me neće
dugo biti tu, ali
voleo bih baš
sa sobom da ponesem
sećanje na svet bez mački.

ji ji to ieba
kikimimi tatsuru
nekodono no
manako no uchi no
hikari osoroshi

Dok cijučemo,
uši nam se naćulje:
prodorni blesak
tih mačjih očiju,
kako je samo strašan.

Sveštenik se bojao da bi, ako ljudima kaže čemu je svedočio, oni mogli proširiti glasine da je sišao s uma, pa je odlučio da sve to za-

> drži za sebe. Ali, ovi čudni snovi bili su tako zadivljujući, da nije mogao da odoli da ih ne ispriča svom bliskom prijatelju, koji je zaključio da su zabavni. Pa ipak, baš kao što je monah rekao, miševa je bilo mnogo manje i više nisu krali, niti se igrali pored krevetâ.
>
> Od prošlosti do današnjih dana, čovek je zahvalan na ovakvom javnom redu. S vrlim vladarom i naprednim narodom, ovo blaženstvo će trajati zauvek, a srce ne poznaje ništa osim radosti![402]

Svet „Mačje priče" je „svet brutalnosti i previranja, u kom se budistička dogma nenasilja retko poštuje u svakodnevnoj borbi za opstanak".[403] Može se čitati i kao alegorija o tadašnjem Japanu, rastrzanom političkim i vojnim sukobima, gde se jedna „vrsta" sukobljava s drugom, nastojeći da ostvari dominaciju. A onda iz prikrajka vreba i neka treća, baš kao što u priči pas vreba mišjeg neprijatelja, mačku.

Iako dobar deo folklorne građe o mačkama odlazi na sižee o raznim vrstama natprirodnih mačaka, o kojima će kasnije biti više reči, u narodnim pripovetkama, *mukašibanaši*, u kojima se uz mačku javljaju pacov/miš ili pas, ona uglavnom ima osobine realne životinje iz japanske svakodnevice. Mačka tada najčešće staje na čovekovu stranu, što znači da je neprijatelj glodarima koji ugrožavaju čovekovu imovinu, baš kao u „Mačjoj priči". Aleksandra Matić i Ana Živković objašnjavaju da „mačak/mačka nije uvek monolitna alegorijska predstava, već poseduje kompleksne osobine – duhovne, intelektualne, etičke, karakterne crte, uslovljene i odnosom sa drugim životinjama".[404] I u japanskim narodnim pripovetkama možemo slediti „ulogu i simboliku mačke u odnosu prema drugim životinjama, pre svega prema njenim 'prirodnim' neprijateljima: pacovu (koji se češće javlja nego miš) i psu".[405]

---

[402] Teiji, Ichiko (ed.). *Otogizōshi*. In. NKBT. Vol. 38, 1958, 197–306. Za prevod na engleski videti: *Tales of Tears and Laughter: Short Fiction of Medieval Japan*. Translated by Virginia Skord. Honolulu: University of Hawaii Press, 1991, 35–42.

[403] *Tales of Tears and Laughter: Short Fiction of Medieval Japan*. Translated by Virginia Skord. Honolulu: University of Hawaii Press, 1991, 33.

[404] Matić, Aleksandra i Ana Živković. „Mačke u usmenoj prozi i Dositejevim *Basnama*". U *Mačke: eko(po)etika u književnosti, jeziku i umetnosti* (Zbornik radova sa okruglog naučnog stola u okviru XV međunarodnog naučnog skupa *Srpski jezik, književnost, umetnost*, održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu. N. Bubanja, D. Bošković i M. Kovačević (ur.). Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet, 2021, 63.

[405] Vasić, Danijela. „O mačkama – poređenje predstava u japanskoj i srpskoj kulturi". *Studia ethnologica Croatica*, 35 (1), (2023): 195–213. Rad je obavljen i u temat-

U japanskom folkloru, dinamika između mačaka i miševa ide i dalje od jednostavnog odnosa predator–plen. Pojavljuju se u narativima koji se kreću od herojskih bitaka, do priča o kosmičkoj hijerarhiji. Junak jedne takve herojske bitke protiv ogromnog pacova opisan je u tipu pripovedaka, koji folkloristi nazivaju „Mačji hram" ili „Mačja moć",[406] gde vidimo da mačja neobična privrženost kod ljudi može izazvati podozrenje. Jedini način da mačka neukom čoveku koji je ne razume objasni razloge svog ponašanja, jeste da mu se u snu obrati ljudskim glasom. Istina je, zapravo, da mačak budno motri na ogromnog pacova koji čoveku želi zlo, a onda se, s još jednim pripadnikom svoje vrste, upušta u nemilosrdnu borbu ne žaleći sopstveni život. „Ovakvi sižei se obično završavaju napomenom da je mačak dostojno sahranjen, i to 'kako bi se sprečilo da porodica bude prokleta'", što nas upućuje na verovanje da mačka ima moć da se ljudima osveti višegeneracijskim prokletstvom.[407] Jedna od varijanti u prevodu na engleski jezik nosi naslov „Priča o vernom mačku", i glasi ovako:

> U leto pre oko šezdeset godina, neki čovek je otišao u posetu jednom domaćinstvu u Osaki, i dok su razgovarali, on reče:
>
> „Danas sam jeo neke veoma neobične kolače." A kad su ga upitali za to, on im ispriča sledeću priču:
>
> „Kolače sam dobio od rođaka jedne porodice. Oni su slavili stotu godišnjicu smrti mačka koji je pripadao njihovim precima. Kad sam ga zamolio da mi ispriča o tome, rekao mi je da je u prošlosti jednu mladu devojku iz te porodice, kad je imala šesnaest godina, stalno pratio mačak iz te kuće, tako da se njih dvoje nikada nisu razdvajali ni na tren. Kad je to video njen otac, bio je veoma ljut, misleći da se mačak, zaboravljajući ljubaznost kojom su ga u toj kući godinama obasipali, zaljubio u njegovu ćerku i da je nameravao da je začara, pa je odlučio da mora da ubije tu zver. Dok je to u potaji planirao, mačak ga je čuo i te noći je otišao do njegovog jastuka i obratio mu se ljudskim glasom:
>
> „Sumnjaš da sam zaljubljen u tvoju ćerku. Ali, iako bi moglo biti sasvim opravdano to što tako misliš, tvoje sumnje su bez osnova.

skom zborniku: *Mačke u slavenskim kulturama*. Dejan Ajdačić i Suzana Marjanić (ur.). Zagreb: Durieux. (2024): 277–292.

[406] Yanagita, Kunio. *Nihon mukashibanashi meii*. Tokyo: Nihon hoso shuppan kyokai, 1948: 130.

[407] Vasić, Danijela. „O mačkama – poređenje predstava u japanskoj i srpskoj kulturi". *Studia ethnologica Croatica*, 35 (1), (2023): 195–213.

Činjenica je sledeća: postoji jedan veliki stari pacov, koji već godinama živi u tvojoj žitnici. Upravo je taj stari pacov sada zaljubljen u moju mladu gospodaricu i zato se ne usuđujem da je napustim ni na tren, iz straha da je stari pacov ne bi odneo. Zato te molim da ne sumnjaš u mene. Ali pošto ja sam nisam ravan tom pacovu, postoji jedan poznati mačak, po imenu Bući, u kući gospodina Tog i Tog, u Ađikavi. Ako budeš pozajmio tog mačka, brzo ćemo doći glave tom starom pacovu."

„Kada se otac trgao iz sna, pomislio je kako je to zapanjujuće, pa je sve ispričao ukućanima. Narednog dana je ustao veoma rano i otišao je u Ađikavu da se raspita za kuću o kojoj mu je mačak govorio, i nije mu bilo teško da je pronađe. Onda je posetio domaćina, preneo mu je ono što je njegov mačak rekao i zatražio je od njega da mu nakratko pozajmi mačka Bućija.

„To se da vrlo lako rešiti", rekao je domaćin, „molim vas da ga odmah povedete sa sobom." I tako je otac otišao kući s mačkom Bućijem kog su mu poverili. Te noći je oba mačka pustio u žitnicu. Posle nekog vremena, začula se neka strašna lupljava, a onda je sve ponovo utihnulo, pa su ukućani otvorili vrata i izašli da vide šta se dogodilo. Tamo su ugledali dva mačka i pacova kako dahću, isprepletane na gomili, pa su prerezali grkljan pacovu koji je bio veliki kao svaki od ova dva mačka. Onda su se pobrinuli za dva mačka. Međutim, iako su im dali lekoviti koren, *ginseng*, i druge lekove, oba mačka su sve više slabila, dok konačno nisu umrla. Pacova su bacili u reku, a oba mačka su sahranili sa svim počastima, u susednom hramu.[408]

Neprijateljstvom između mačke i natprirodnog pacova, bavi se i legenda koja se i danas prenosi kao priča o nastanku grobova mačke i pacova. Odabranu varijantu ove legende 2022. godine je za svoj podkast zabeležila Terza Macuura (Thersa Matsuura) u gradu Omaezaki, od lokalnog seljaka koji ju je čuo od svog dede. „Priča o Mačkinom i Mišjem grobu" ("Nekozuka to Nezumizuka") glasi ovako:

Nekada davno, u primorskom gradu, Omaezakiju, nalazio se hram pod nazivom Henđoiin. Svakoga dana glavni monah bi šetao

[408] Redesdale, Algernon Bertram. *Tales of old Japan: folklore, fairy tales, ghost stories, and legends of the Samurai*. (Unabridged republication of the third edition of the work, originally published by Macmillan and Company, London, in 1876 [first publication: 1871]). Dover edition: 2005, 241–242.

obalom okeana i posmatrao brodove kako ulaze u luku ili izlaze iz nje. Bio je to fin momak i voleo je da se uveri da sve ide glatko i da su svi bezbedni.

Pa, jednoga dana bilo je strašno nevreme, kad on primeti drvenu dasku kako pluta na visokim talasima. A kako li se tek začudio kad je video kako se za dasku čvrsto drži jedno mače, mokro do gole kože.

Nedaleko od mačeta koje se zamalo udavilo, bio je jedan mali ribarski čamac. Monah doviknu ribarima u čamcu: „Upomoć! Upomoć! Eno tamo parčeta drveta s malim mačetom na njemu. Spasite ga!"

Ribari su takođe bili fini momci, pa su otišli, pokupili sićušnu životinju i predali je glavnom monahu. On je mače odneo kući i zajedno s ostalim monasima u hramu negovao ga je dok se nije oporavilo.

Nazovimo mačka Mike, što doslovno znači Tri dlake, ali više razmišljajte o tome kao o „tri boje", to jest kao o trobojnoj mački, *kaliko*! Jer, i ovo malo mače je bilo *kaliko*, i u priči se često naziva Mike.

Uz svu ljubav i pažnju, mali Mike je odrastao u veoma pametnog i *kul* mačka. Slagao se sa svima, ali je poseban odnos imao s glavnim monahom, za koga se pričalo da razume sve što mačak govori. Drugi Mikeov prijatelj bio je jedan beli mačak koji je živeo u blizini. Zvao se Širo, što znači Beli. Mike i Širo su voleli da se druže i da zajedno obavljaju svoje mačje dužnosti: dremali su na kamenju toplom od sunca, jurili su bube i ptice ili su uživali u slankastom povetarcu s mirisom ribe, koji je duvao s okeana. Bilo im je lepo.

Prošlo je deset godina. Jednog posebno lepog prolećnog dana, u hramu se pojavio neki putujući monah tražeći mesto za prenoćište. Naravno, nema nikakvog problema. Možete ostati koliko god želite. Skromni hram obično nije imao posetioce, pa su glavni monah i svi ostali monasi bili srećni što imaju gosta, doduše pomalo čudnog.

Trećeg dana boravka putujućeg monaha, Širo je otišao do hrama i pitao Mikea da li bi želeo da zajedno posete Ise. Ali Mike je rekao: „Ne, nisam siguran zašto, ali zabrinut sam za glavnog monaha. Osećam neke čudne vibracije."

Kasnije te noći, s tavanice glavne dvorane čula se neverovatna buka. Potrajala je celu noć. Čuli su je čak i ljudi koji žive u okolini. Ujutru je sve ponovo utihnulo i konačno su otišli da to istraže.

Na tavanu su pronašli okrvavljena, polumrtva tela Mikea i Široa, a pored njih je bio džinovski pacov veličine psa, ali obučen u odeću putujućeg monaha. Bio je sav krvav i mrtav.

Neke priče govore da je i pacov jedva bio živ, ali verzija koju mi je stari seljak ispričao kaže da je mrtav, pa ću ovde reći da je mrtav.

Ispostavilo se, zapravo, da je putujući monah bio *bake nezumi*, veliki stari pacov koji je uzeo ljudski lik i planirao je da ubije i pojede glavnog monaha hrama. Ali Mike je to prozreo i uz pomoć svog prijatelja Široa, borio se s tim *bake nezumijem*. Ubili su ga, mada su i sami iz borbe izašli teško povređeni.

Uprkos pažljivoj nezi, dva mačka su uskoro podlegla povredama i umrla. Čitav grad je bio van sebe od tuge, a posebno glavni monah koji je pre toliko godina spasio mače. Dva mačka su dobila divnu sahranu i sahranjena su pored hrama. Na grobu je posađen bor, u znak sećanja na mačju hrabrost i Mikeov *ongaeši*.

Bor se zvao Saba-o no macu, Bor skuše, jer je rastao i cepao se poput repa skuše. Ne znam, pripisala bih cepanje drveta duhu jednog i drugog mačka, ili bih ga uporedila s dva mačja repa. Ali, neko je odlučio da se opredeli za skušu. To zapravo i nije važno jer ga je na početku Meiđi perioda, krajem 19. veka, oborio jak tajfun i nažalost, sada ga više nema.

Međutim, 6. decembra 1932. godine, mačku je postavljen spomenik, koji i dalje stoji tamo, mada mu fali uvo. Do danas ljudi za duhove Mikea i Široa ostavljaju konzerve hrane za mačke. I premda nije bila tamo kada sam bila u poseti, videla sam fotografije statue mačke s ogrlicama ili maramama oko vrata.

A šta se desilo s groznim pacovom? Pa, odlučili su da njegovo mrtvo telo dovuku do obale i bace ga u more. Tako ga je nekoliko monaha zgrabilo za noge i počelo da ga nosi do okeana.

Postoje različite verzije o tome šta se dogodilo. Po jednoj, pacov je još uvek bio živ i obratio im se, dok druga kaže da su pacova ispustili i da se on glavnom monahu te noći pojavio u snu. Ali, priča koju mi je seljak ispričao, a koje ću se držati jer je informacija iz prve ruke, glasi da je *bake nezumi*, dok su ga monasi nosili mrtvog, odjednom počeo da biva sve teži i teži, dok ga više nisu mogli podići. Ispustili su stvorenje, a zatim su čuli glas koji je govorio nešto ovako:

„Ne bacajte me u okean, molim vas. Žao mi je. Ako me pravilno sahranite, moj duh će održati more mirnim i pobrinuti se da se svi ribari koji napuste luku, ovamo vrate s puno ribe."

Mislili su da je ovo fer dogovor i napravili su mali grob za pacova, baš tamo gde su ga ispustili. Danas je taj pacovski grob donekle sličan mačjem, samo što je obeležje pacova mnogo novije. Ima čak i obližnji park, nazvan po njemu i neverovatan pogled na okean.

> Kažu da se more zaista smirilo i da su lovili mnogo ribe. Želela bih da pomenem i tajfun koji je oborio bor Saba-o no macu. Ili je možda to bio duh pacova koji se osvetio poslednji put. U redu, to nije u priči. Zaboravite to.[409]

Lafkadio Hern (Lafcadio Hearn) je zabeležio još jednu varijantu u kojoj mačka savladava demonskog pacova. U priči "Dečak koji je crtao mačke", pomenuti dečak ne uspeva da radi ništa drugo do da crta mačke. Na kraju nacrtana mačka oživi i spase junaka od pacova veličine vola.[410]

Ovom tipu pripovedaka srodna je i jedna varijanta tipa „Savladavanje majmuna - boga/demona" ("Sarugami taiji"),[411] i to ona u kojoj se demoni, za koje se ispostavi da su zapravo demonski majmuni ili stari pacovi, plaše mačka koji čuva sveštenika, pa čak i njegove slike. Mačak ipak nije u stanju da se sam izbori s njima, već mu u pomoć priskače brat. Poraze neprijatelje, ali obojica stradaju u borbi. Sveštenik ih sahrani, a od mišjih nogu napravi stalak za molitvenik.

Strah miševa od njihovog najvećeg neprijatelja, mačke, opisan je i u jednom zanimljivom sižeu, koji otkriva religijske uticaje na japanski folklor. U tipu pripovedaka „Mišja Čista zemlja" ili „Mišji raj" ("Nezumi jōdō", IT82), prepoznajemo budističke elemente. Siže je verovatno nastao na osnovu verovanja da se budistički raj, Čista zemlja, nalazi pod zemljom. Glavni junaci su uobičajeni suprotstavljeni likovi oprečnih osobina – dvojica staraca-komšija. A ako smo iz „Priče o vernom mačku", saznali da se mačke poštuju kao magični zaštitnici, ova pripovetka će nas uveriti da se njihovi neprijatelji miševi neretko smatraju božanskim glasnicima i čuvarima bogatstva. Folkloristi, Kođi i Kazuko Inada, pišu kako ovu narodnu pripovetku naročito vole mala deca, te da se u Tanbi u prefekturi Kjoto peva „Mišja pesma o pirinčanom kolaču".[412] Varijanta pripovetke „Mišja Čista zemlja" iz okruga San'nohe u

[409] Matsuura, Thersa. "The Cat Grave, The Rat Grave: Nekozuka, Nezumizuka (Ep. 99)." *Japanese Folklore, Japanese Culture, Japanese History*. (April 30, 2022).
[410] Hearn, Lafcadio. "The Boy Who Drew Cats". In: *Gleanings from Buddha-Fields*. Boston: Houghton Mifflin, 1897, ili u: *Japanese fairy tale series 23*. Suzuki Kason (illustr.). Tokyo: T. Hasegawa. 1898.
[411] Yanagita, Kunio. *Nihon mukashibanashi meii*. Tokyo: Nihon hoso shuppan kyokai, 1948: 97. Videti poglavlje o majmunu.
[412] Inada, Koji and Kazuko Inada (eds). *Nihon mukashibanashi hyakusen*. Tokyo: Sanseido, 2010, 118.

prefekturi Aomori, ima funkciju etiološkog predanja o nastanku krtice i glasi ovako:

Bilo je to jednom davno. Bili jedan deda i jedna baba. Jednoga dana, deda reče:

„Idem u planine da sakupim drva za ogrev", a baba mu napravi kolače od pirinča i heljde, *soba moći*, da ponese za ručak. Deda je nanizao pirinčane kolače na konopčić, popeo se na vola i otišao u planine pevajući.

Dok je na planini sekao drva, dođe mu vreme za okrepu i deda reče: „Tako sam gladan i umoran," pa sede na ona drva za ogrev i uze da pojede kolače od pirinča i heljde. Baš u tom času, jedan miš se, malo-pomalo približi dedi, a deda reče: „O, kako je sladak ovaj miš. Hoćeš li i ti malo hrane?" I otkinu parče kolača i baci pred miša. A onda, kao da su to odnekud posmatrali, dva, tri miša se, malo-pomalo približiše dedi, te on reče: „O, evo i tebe. I tebe, takođe," pa i njima baci komadiće kolača. Na kraju je veći deo onih kolača dao miševima, a on sam nije mnogo pojeo. Kad je stigao kući, rekao je babi:

„Danas sam učinio dobro delo. Bili su to tek mali miševi, ali su bili tako slatki, da sam im dao one kolače od pirinča i heljde."

„Lepo što si to uradio. Učinio si dobro delo. Živa bića su tako draga, je l da?" odvrati baba zadovoljno. I baš u tom času naiđe onaj miš od ranije i upita: „Je l deda tu?" A onda pognu svoju glavicu i reče:

„Hvala ti što si me počastio danas, ovoga puta ću ja počastiti tebe. Dođi kod mene kući."

„A gde je tvoja kuća?"

„Ma, samo ti pođi sa mnom."

Tako je starac pratio miša sve dok nisu došli do neke male rupe.

„Kako li ću ja da uđem u tako malu rupu?"

„Samo zažmuri i uhvati se za moj rep, pa ćeš ući", rekao je miš. Deda je uradio kako mu je rečeno i uhvatio se mišu za rep. Mada nije pojma imao kako su se provukli kroz rupu, oni stigoše do mišje kućice. Kad je deda otvorio oči, video je da je mišja kućica prilično velika. U prostranoj kuhinji bilo je onih miševa koje je već video tokom dana, kao i onih koje nikada ranije nije video. Činilo se da su zauzeti pravljenjem *moći* kolača, pranjem pirinča i loženjem vatre. Ubrzo su počeli da tuku pirinač za *moći* pastu: *pettara, pettara*, i zapevali su sledeću pesmu:

Ni za sto godina, ni za dvesta godina,
mjauk neću da čujem ja.
kuc kuc zvec zvec

Eno tamo još njih:
unuci, praunuci, čukun-unuci,
mačji mjauk neće da čuje niko.

Dok su pevali, izgledalo je kao da prave kolače od prosa, *ava moći*. Mišica je kuvala pastu od crvenog pasulja i svako malo ju je lickala. Deda se zabavljao dok je to posmatrao, kad ga onaj miš od ranije povuče za rukav i upita ga, naglašavajući svaku reč:

„Ti stvarno ne govoriš 'mjau'? Jer, to je za mene ono najstrašnije."

„O, zašto bih to govorio?"

Mišu je laknulo, pa su pripravili raznovrsna ukusna jela da ugoste starca. Posuđe i poslužavnici su bili divni, lakirani i blistavi. Na sve to, miš je dedi na odlasku dao dosta novca i rekao: „Ovo je mali dar za uspomenu," pa ga je ispratio. Starac je ponovo zažmurio i uhvatio mu se za rep, pa ga je miš vratio tamo odakle je došao.

Baba i deda su od novca koji su dobili od miša kupili ukusnu hranu i toplu odeću, da bi mogli lepo da žive svakoga dana. Iznenada im je došao pohlepni starac iz komšiluka i rekao: „Daj mi malo vatre", što ih je začudilo.

„Bio si siromašan kao i ja, a sad si bogataš i jedeš beli pirinač uz crvenu ribu. Juče ti se način života tako potpuno promenio. Šta se to desilo?", upita starac. Onda deda ispriča svom pohlepnom komšiji šta se dogodilo, kako je dao mišu kolač od pirinča i heljde, i kako se onda desilo to i to. A ovaj je potpuno zaboravio da je došao da traži vatru za potpalu, već odjuri nazad i reče:

„Bako, bako, deda iz komšiluka je dao mišu kolač od pirinča i heljde, pa je dobio mnogo novca. Hoću i ja da uradim isto to kako bih dobio nešto novca."

A baba, kao i ona druga, odmah je napravila kolača od pirinča i heljde, nanizala ih na konopčić i dala ih dedi. Onda ga je podigla volu na leđa i poterala ga na planinu. Deda iz komšiluka je takođe cepao drva: *gakkiri, gakkiri*. A kad je bilo vreme za ručak, seo je na gomilu drva za ogrev da pojede svoje kolače od pirinča i heljde. I stvarno, jedan miš mu se malo-pomalo približi. Starac reče: „Evo, svi uzmite, jedite samo," i ponudi im kolače od pirinča i heljde. Baš kao što je i očekivao, miš reče: